

PACIENTŲ, SERGANČIŲ ONKOLOGINĖMIS LIGOMIS, INFORMACIJOS POREIKIAI

Brigita Stankevičienė, Alma Gaupšienė, Jelena Kutkauskienė, Almeda Kučinskienė

Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Sveikatos mokslų institutas

Raktažodžiai: onkologine liga sergantys pacientai, informacijos poreikiai, onkologinės ligos gydymo etapai.

Santrauka

Diagnozuojant ir gydant onkologinę ligą, sergantieji susiduria su nauja savo gyvenimo patirtimi. Nežinomi medicininiai terminai, procedūros bei tyrimai, skatina juos skaityti, klausti, o gautą informaciją analizuoti, vertinti, pritaikyti. Informacijos poreikis išryškėja ruošiantis klinikiniam tyrimams ar procedūroms, vykdamas gydytojo paskyrimus, suprantant galimo šalutinio poveikio tikimybę, tinkamai vartojant paskirtus vaistus, sprendžiant mitybos, poilsio, vitaminų svarbos klausimus bei vykdamas emocinės būsenos kontrolę.

Darbo tikslas – išnagrinėti pacientų, sergančių onkologinėmis ligomis, informacijos poreikius, atliekant mokslinės literatūros analizę.

Mokslinės literatūros paieška vykdyta medicinos duomenų bazėje PubMed. Išanalizuota 12 mokslinių straipsnių, publikuotų nuo 2020 metų. Duomenų apdorojimui taikytas aprašomosios kokybinės turinio analizės metodas. Išsiaiškinta, kad onkologinėmis ligomis sergančių pacientų informacijos poreikiai gali skirtis priklausomai nuo vėžio lokalizacijos, pacientų amžiaus bei gydymo etapų. Literatūros analizės rezultatai parodė, kad pacientai bei jų artimieji pageidautų daugiau informacijos, susijusios su onkologine liga, jos eiga, gydymo galimybėmis ir gydymu, kurią suteiktų sveikatos priežiūros specialistai. Atsižvelgdami į pacientų ir jų artimųjų lūkesčius, sveikatos priežiūros specialistai turėtų teikti informaciją, atitinkančią paciento amžių, sveikatos raštingumo lygį, ligos klinikinę eigą, bei skatinti atgalinį ryšį, vertinant gautos informacijos poreikio sumažėjimą, ar padidėjimą ir galimų informacijos pateikimo būdų korekciją.

Įvadas

Onkologine liga sergančių pacientų pakankamas informacijos lygis neatsiejamas nuo sveikimo ir gydymo rezultatų. Mokslinių tyrimų duomenys rodo, kad pacientai, kurie laiku

gavo reikiamą informaciją, patiria mažesnę nerimą ir baimę dėl vėžio gydymo, efektyviau laikosi gydytojo nurodymų, jaučiasi labiau įsitraukę į ligos gydymo sprendimų priėmimą, geriau kontroliuoja skausmą ir kitus šalutinius simptomus [1]. Tobulėjant inovacijoms medicinoje, onkologinės ligos gydymas tampa veiksmingesnis, o išgyvenamumas didėja. Onkologine liga sergantiems pacientams baigus gydymo kursą, gali pasireikšti nepageidaujamas šalutinis poveikis jų fiziologiniam, psichologiniam, socialiniam funkcionavimui, didinančiam informacijos poreikį [2].

Onkologinės ligos gydymas teikia fizinę, emocinę ir socialinę patirtį, kuri gali neigiamai paveikti asmens gyvenimo kokybę, rekomenduojamos terapijos laikymąsi ir išgyvenamumą [3]. Šalutinis gydymo poveikis, kūno vaizdo pokyčiai, baimė, seksualinio gyvenimo pokyčiai turi įtakos onkologine liga sergančių pacientų sveikatai ir bendrai gyvenimo kokybei. Daugumai pacientų onkologinė liga diagnozuojama pažengusios stadijos, todėl tiek dėl ligos, tiek ir dėl gydymo dažnai jie patiria keletą simptomų vienu metu [4].

Susirgus onkologine liga, pasireiškia stresas ir stiprios emocijos, kurios trukdo pacientui suprasti ir prisiminti gautą informaciją [1]. Paciento informacijos poreikius reikia vertinti įvairiais gydymo etapais, nes iš pradžių pacientai ir jų šeimos nariai gali būti sunerimę dėl žinių trūkumo apie ligą. Tai gali sukelti klaidingą informacijos supratimą ir gydymo procese gali kilti papildomos informacijos poreikis. Mokslininkų teigimu, pradinėje ligos stadijoje nepatenkinti sveikatos informacijos poreikiai būna didesni [2]. Kad pateikiama informacija būtų veiksminga, ji turi būti tiksli, savalaikė ir išsami. Tyrimų rezultatai parodė, kad prasto informacijos įsiminimo priežastys yra didelis nerimas, sveikatos būklė, paciento amžius, sveikatos raštingumo lygis ir prastai suvokiama medicininės informacijos svarba [4]. Onkologinėmis ligomis sergantys pacientai informacijos apie savo ligą gauna iš įvairių šaltinių, pavyzdžiui, iš sveikatos priežiūros specialistų, interneto portalų, žurnalų, televizijos laidų apie sveikatą. Tyrimai rodo, kad jaunesnio amžiaus pacientai, sergantys onkologine liga, išskiriami kaip atskira onkologinių ligonių grupė, kuri palyginti su vaikais ir vyresnio amžiaus pacien-

tais, patiria didesnių psichosocialinių problemų, išryškinančių individualios priežiūros ir informacijos poreikį [5].

Tyrimo tikslas – išnagrinėti pacientų, sergančių onkologinėmis ligomis, informacijos poreikius, atliekant mokslinės literatūros analizę.

Tyrimo medžiaga ir metodai

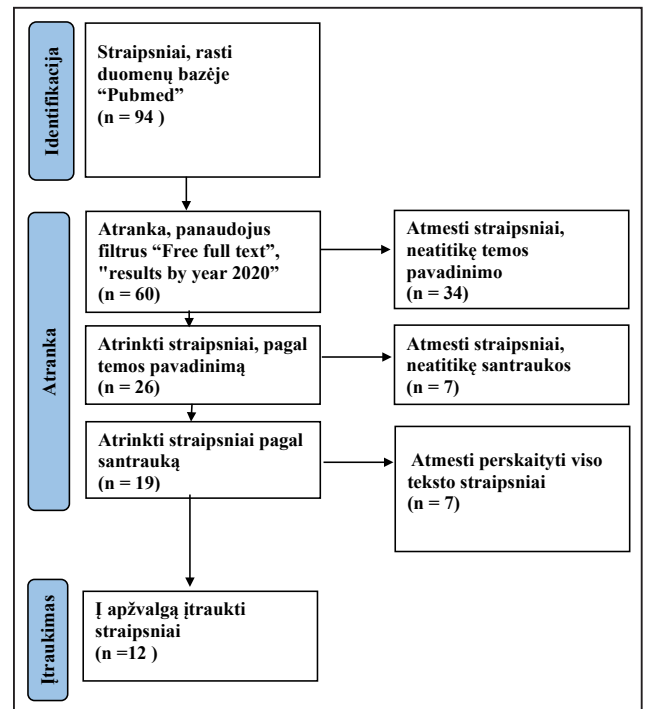
Mokslinės literatūros paieška ir analizė atlikta 2023 m. spalio – lapkričio mėnesiais. Paieška buvo atliekama naudojantis medicinos duomenų baze PubMed. Paieškos žodžiai ir jų junginiai: onkologine liga sergantys pacientai, informacijos poreikiai, ligos gydymo etapai. (angl. oncology patients, information needs, stages of treatment). Mokslinės literatūros paieška atlikta taikant įtraukimo ir atmetimo kriterijus. Įtraukimo kriterijai: 1) moksliniai straipsniai nuo 2020 metų, 2) prieinamas visas mokslinio straipsnio tekstas, 3) nemokamas mokslinis straipsnis. Atmetimo kriterijai: 1) temos pavadinimo neatitinkantis straipsnis, 2) straipsnio santrauka neatitinkanti analizuojamos temos. Mokslinės literatūros apžvalgos analizei atrinkta 12 mokslinių straipsnių. Atrankai buvo taikoma PRISMA Flow diagrama. Išsamus mokslinės literatūros atrankos procesas pavaizduotas 1 paveiksle. Duomenų apibendrinimas aprašytas 1 lentelėje, kurioje nurodyti tyrimo autoriai, metai, šalis, tiriamųjų populiacija, tyrimų intervencija, radiniai ir išvados.

Rezultatai ir jų aptarimas

Analizuojant mokslinę literatūrą, išryškėjo 4 pagrindinės temos, susijusios su analizuojama tema: 1) informacijos poreikiai, susiję su onkologinės ligos gydymo etapais, 2) informacijos poreikiai, susiję su onkologinės ligos lokalizacija, 3) informacijos šaltiniai, susiję su onkologine liga, 4) pacientų, sergančių onkologinėmis ligomis, nepatenkinti lūkesčiai.

Informacijos poreikiai, susiję su onkologinės ligos gydymo etapais. D. Donegan ir kt. (2021) nustatė, kad pacientai, kuriems diagnozuotas posmegeninės liaukos (hipofizės) vėžys, pasižymi dideliu nerimo lygiu. Jie norėjo gauti daugiau informacijos pradiniam ligos diagnozavimo etape, o informacijos pateikimas turėjo reikšmingai teigiamą poveikį pacientų psichoemocinei būsenai [4]. E. Lidington ir kt. (2021) kokybinio tyrimo rezultatai parodė, kad prieš pradėdamas gydymą su pacientais nebuvo aptarti vaisingumo klausimai, todėl jie jautėsi neinformuoti šia tema ir skubėjo priimti sprendimus dėl vaisingumo išsaugojimo. Maždaug ketvirtadalis šio tyrimo dalyvių, netrukus po diagnozės nustatymo teigė, kad jiems trūksta išsamios ir tikslios informacijos apie jų ligą ir gydymą bei tam tikrų tyrimų reikalingumą. Tyrimo dalyviai manė, kad gausnesnis informacijos kiekis suteiks jiems daugiau pasitikėjimo savimi ir įgalins aktyviau priimti sprendimus dėl tolimesnio gydymo [3].

Y. Chou ir kt. (2020) teigia, kad krūties vėžio diagnozavimo etape informacijos poreikis yra kur kas didesnis, nei gydymo ir stebėjimo laikotarpiu [2]. H. Lu ir kt. (2020) išskyrė atskirus krūties vėžiu sergančių pacientų informacijos poreikio etapus. Pirmame etape (iki diagnozės nustatymo) pacientai norėjo sužinoti krūties vėžio vidinius ir išorinius rizikos veiksnius, požymius ir pirminio naviko simptomus. Antrame etape (diagnozė ir gydymas) aktualią informaciją apie gydymą, gydymo sukeltus šalutinius simptomus, prevenciją šeimos nariams, biopsijos procedūrų tvarką, biopsijos rezultatų ir atliekamų tyrimų tikslumą. Pacientai norėjo, kad būtų paaiškinti medicininiai terminai, susiję su onkologinės ligos diagnoze, atliktų diagnostinių tyrimų atsakymų laukimo laikas bei pasveikimo prognozė. Trečiame etape (pasveikę nuo onkologinės ligos) pacientai norėjo informacijos apie gydymo sukeltą šalutinio poveikio simptomus [5]. A. Lively ir kt. (2020) pabrėžė, kad pacientai, sergantys onkologine liga, turi gauti tam tikrą informaciją prieš pirmąjį gydymo chemoterapiniais vaistais etapą [6]. T. Eisen ir kt. (2021) atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad onkologine liga sergantiems pacientams labai svarbus ligos sukeltos skausmo valdymo reabilitacijos etapas. Reikalingi ir praktiniai patarimai skausmui mažinti kasdienėje veikloje, ir informacija apie papildomas gydymo ir sveikatos priežiūros galimybes [7]. Mokslinių tyrimų duomenys atskleidė gydytojų ir slaugytojų



1 pav. Mokslinės literatūros paieškos procesas, PRISMA Flow diagrama

nuomonę, parodžiusią, kad svarbu kartu mokyti ir pacientus, ir jų artimuosius [8].

Informacijos poreikiai, susiję su onkologinės ligos lokalizacija. E. Lidington ir kt. (2021) nustatė, kad pacientai nuo 25 iki 39 metų, sergantys krūties, centrinės nervų sistemos, virškinamojo trakto, šlapimo ir lytinių organų, kraujo, plaučių ir odos vėžiu, pirmenybę teikė fizinės sveikatos atkūrimo, vaisingumo išsaugojimo, ilgalaikio gydymo poveikio sveikatai valdymo informacijai [3]. Mokslininkų atliktų tyrimų rezultatai parodė, kad sergant skrandžio, gaubtinės ir tiesiosios žarnos, stemplės, plaučių, kasos, krūties, gimdos kaklelio ir prostatos vėžiu, bendras informacijos poreikis susijęs su onkologinės ligos simptomais, stadija, gydymu, išgydymo galimybėmis, metastazių paplitimu bei ligos atsinaujinimo rizika. Kiti informacijos poreikiai skyrėsi, priklausomai nuo vėžio lokalizacijos, pavyzdžiui, informacijos poreikiai susiję su skausmu yra aktualūs sergantiems kasos vėžiu. Mitybos ypatumai aktualūs sergantiems skrandžio ir stemplės vėžiu, nes stemplės vėžiui gydyti dažniausiai taikoma radioterapija, kuri padidina pacientų netinkamos mitybos dažnį dėl su radioterapija susijusio toksiškumo. Krūties vėžiu sergantiems pacientams rūpėjo šalutinis gydymo poveikis sveikatai. Šlapimo pūslės vėžiu sergančių pacientų informacijos poreikiai susiję su simptomų valdymu gydymo metu bei profilaktinių tyrimų atlikimu po gydymo. Storosios ir tiesiosios žarnos vėžiu sergantiems pacientams aktuali informacija dėl pasikeitusios išmatų konsistencijos, spalvos, tuštinimosi dažnumo, mitybos ypatumų, ligos paveldimumo rizikos, fizinio aktyvumo ir simptomų valdymo. Pacientams, sergantiems prostatos vėžiu, aktuali informacija apie hormonų terapiją bei šalutinį gydymo poveikį seksualinei sveikatai [8, 9].

Informacijos poreikis, susijęs su onkologine liga. Dauguma onkologine liga sergančių pacientų, siekdami informacijos apie onkologinės ligos eigą ir simptomų valdymą, pirmenybę teikia tiesioginiam pokalbiui su sveikatos priežiūros specialistais: gydytojais, slaugytojais, farmacininkais ir kt. Mokslininkų atliktų tyrimų rezultatai parodė, kad sveikatos priežiūros specialistai įvardijami kaip pagrindinis informacijos šaltinis [6, 10].

B. Rogers ir kt. (2021) pabrėžia, kad sergančiųjų onkologinėmis ligomis chemoterapija yra sudėtingas ir varginantis gydymo procesas, lydymas šalutinio poveikio, kurį galima valdyti teikiant pacientams pakankamai informacijos. Tyrėjų teigimu, chemoterapiją atliekantys slaugytojai reguliariai konsultuoja pacientus tokiomis svarbiomis temomis kaip vandens vartojimas (hidratacija), infekcijų stebėjimas, alkoholio vartojimo prevencija, fizinės veiklos patarimai, gleivinės uždegimo profilaktika, plaukų dažymo rizika, namų ruošos darbų ribojimas [9]. A. Lively ir kt. (2020) nustatė,

kad gydytojai pirmenybę teikė informacijai apie vaistų nepageidaujamą poveikį sveikatai. Farmacininkai ir slaugytojai manė, kad pacientams svarbu turėti bendrą supratimą, kaip chemoterapija naikina vėžines ląsteles. Sveikatos priežiūros specialistai teigė, kad svarbu tinkamai parinkti informacijos teikimo formą: pokalbį su pacientu, rašytinę, vaizdo medžiagą [6].

Mokslinių tyrimų duomenys parodė, kad vieni pacientai informacijos ieškojo internete, siekdami nusiraminti, kiti – sąmoningai to vengė, abejodami internetu, kaip tikslaus informacijos šaltinio, patikimumu [11]. Jauniems pacientams, sergantiems onkologine liga, internetas buvo pagrindinis informacijos apie diagnozę, klinikinę eigą ir gydymo galimybes šaltinis. Dauguma jų buvo nustebę dėl daugybės internete rastos informacijos, nesusijusios su onkologinės ligos ypatybėmis ar gydymu. Kai kurie autoriai pastebėjo, kad reta onkologine liga sergantys pacientai, dažniau nei kiti, naudojami internetu, kaip informacijos šaltiniu [11, 12].

Pacientų, sergančių onkologinėmis ligomis, nepatenkinti lūkesčiai. Analizuojant mokslines publikacijas išsiaiškinta, kad pacientų, sergančių onkologinėmis ligomis, lūkesčiai skiriasi priklausomai nuo jų amžiaus, onkologinės ligos lokalizacijos ir gydymo etapų. Nustatyta, kad pacientams, sergantiems onkologine liga, suteikiamos informacijos kiekis ir turinys yra labai svarbus ir turi atitikti jų individualius informacijos poreikius [3, 12]. G. Ector ir kt. (2020) pastebėjo, kad pacientės, sergančios krūties vėžiu, buvo mažiau patenkintos gauta informacija, nei sergančios lytinių organų vėžiu. Jos jautėsi kur kas mažiau informuotos apie galimybę pasveikti, ligos eigą, gydymą ir šalutinio poveikio riziką bei pageidavo daugiau papildomos informacijos apie psichologinę pagalbą [1]. E. Lidington ir kt. (2021) teigimu, nuo 25 iki 39 metų pacientams, sergantiems skirtingų organų vėžiu, trūksta informacijos apie grįžimą į įprastinį gyvenimo ritmą, vaikų priežiūros, darbo ir šeiminių įsipareigojimų derinimą. Dauguma teigė, kad yra visiškai neinformuoti apie galimas vaisingumo išsaugojimo galimybes [3]. L. Albers ir kt. (2020) pastebėjo, kad pacientams, sergantiems onkologine liga, trūko informacijos apie gydymo poveikį seksualinei sveikatai. Sveikatos priežiūros specialistai, suvokdami sergančiųjų onkologine liga informacijos poreikio svarbą ir lūkesčius bei siekdami patenkinti jų poreikius, patiria laiko ir žinių stoką [11].

Rezultatų aptarimas

Analizuotų tyrimų duomenys parodė, kad daugumos pacientų, sergančių onkologinėmis ligomis, informacijos poreikiai yra panašūs, pvz., gydymas, šalutinis poveikis, išgyvenimo prognozė. Mokslinėje literatūroje nurodoma, kad norint patenkinti pacientų, sergančių onkologinėmis ligomis,

1 lentelė. Sisteminė literatūros apžvalga.

Eil. Nr.	Tyrimo autoriai, metai, šalis	Tyrimo dalyviai	Intervencija	Radiniai	Išvados
1.	G. Ector ir kt., 2020, Nyderlandai	Pacientai, sergantys skirtingų organų vėžiu	Mokslinės literatūros analizė	Aprašytas pacientų, sergančių onkologine liga, tinkamos informacijos teikimas. Nepatenkinti pacientų informacijos poreikiai išlieka aktuali problema įvairiuose vėžio gydymo etapuose	Vėžiu sergančių pacientų nepatenkinti informacijos poreikiai dažniausiai susiję su diagnostikos ir gydymo procesu, skirtingose gydymo etapuose. Nustatyta, kad informacijos poreikiai gali skirtis pagal vėžio lokalizaciją ir stadiją
2.	Y. Chou ir kt., 2020, Taivanas	Pacientai, sergantys krūties vėžiu	Kiekybinis tyrimas	Gydant krūties vėžį, gydymas yra įvairus: gydytojai taiko skirtingus gydymo būdus, atsižvelgdami į įvairius atliktus tyrimus ir vėžio stadijas. Taikant įvairius gydymo metodus, pacientai patiria fizinių, psichologinių, socialinių ir dvasinių problemų skirtinguose ligos progresavimo ir gydymo etapuose	Krūties vėžiu sergančių pacientų nepatenkinti informacijos poreikiai yra individualūs, atsižvelgiant į amžių, vėžio stadiją ir gydymo etapus. Svarbu atlikti tolesnius mokslinius tyrimus, norint padėti išspręsti informacijos poreikius, susijusius su chirurgija, chemoterapija ir hormoninių vaistų vartojimu
3.	E. Lidington ir kt., 2021, Anglija	Pacientai nuo 25 iki 39 metų, sergantys skirtingų organų vėžiu	Kokybinis tyrimas	Dalis jaunų suaugusiųjų pacientų teigė, kad buvo nepakankamai informuoti apie ligos klinikinę eigą ir ilgalaikį šalutinį poveikį kasdieniam gyvenimui. Pacientai norėjo geriau suprasti, kaip gydymo šalutinis poveikis gali fiziškai paveikti jų gyvenimą ir kaip sušvelninti ilgalaikį gydymo poveikį. Tiriamieji nurodė, kad nebuvo informuoti arba buvo nepakankamai informuoti apie galimas vaisingumo išsaugojimo galimybes po gydymo	Vertinant jaunų suaugusiųjų, sergančių onkologine liga, informacijos patenkinimo poreikius, reikėtų atsižvelgti į su amžiumi susijusios informacijos poreikius
4.	D. Donegan ir kt., 2021, Anglija	Pacientai, sergantys posmegeninės liaukos (hipofizės) vėžiu	Mišrus tyrimas	Pacientams, kuriems diagnozuotas hipofizės vėžys, nustatytas didelis nerimo lygis ligos diagnozavimo laikotarpiu, kuriam įtakos turėjo bendravimo su sveikatos priežiūros specialistais sunkumai, ribotas informacijos teikimas ir nerimas dėl diagnozės. Pacientams svarbu visą informaciją apie ligą gauti iš sveikatos priežiūros specialistų pirmos konsultacijos metu	Tyrimas parodė, kad pacientai, kuriems diagnozuotas hipofizės vėžys, patiria didelę psichologinę įtampą ligos diagnozavimo laikotarpiu dėl su liga susijusios informacijos trūkumo

informacijos poreikius ir lūkesčius, informacija turėtų būti pritaikyta individualiai [12]. Pastebėta, kad vyresnis amžius ir žemesnis raštingumo lygis susijęs su sergančiųjų onkologine liga poreikiu gauti daugiau informacijos, o didesnis sveikatos raštingumo lygis susijęs su didesniu gaunamos informacijos kiekiu ir mažesniu informacijos poreikiu [13].

Apžvelgtų mokslinių straipsnių autoriai teigia, kad šeimos narių dalyvavimas suteikiant informacijos jų onkologine liga sergančiam artimajam, labai svarbus, nes tai užtikrina geresnę informacijos supratimą. Šeimos nariai dažnai patiria sunkumų, gaudami informaciją iš sveikatos priežiūros specia-

listų apie artimojo ligą. Nustatyta, kad artimųjų informacijos poreikiai patenkinami iš dalies [14].

Išanalizuoti moksliniai tyrimai parodė, kad pacientams, sergantiems onkologine liga, trūksta informacijos dėl psichologinės pagalbos teikimo galimybių. Įrodyta, kad vėžiu sergantys pacientai, gavę pakankamai informacijos apie psichologinę pagalbą, emociškai stipresni, lengviau išgyvena nerimą, mažesnė susirgimo depresija rizika [15, 16]. Tyrimai parodė, kad pacientai, sergantys onkologinėmis ligomis, susirūpinę dėl gydymo poveikio seksualinei sveikatai bei vaisingumui. Pastebėta, kad seksualinės sveikatos

5.	H. Lu ir kt., 2020, Kinija	Pacientai, sergan- tys krūties vėžiu	Mokslinės literatūros analizė	Išskirtos trys krūties vėžiu sergančių pa- cientų informacijos poreikio temos: 1) fiziniai ir psichosocialiniai veiksniai (kūno pokyčiai, aplinkinių klausinėjimas, ta pačia liga sergančių asmenų palaikymas, problemos konsultacijos metu); 2) informacijos poreikių tipai (prevencija, etiologija, klinikinis pasireiš- kimas, gydymas, prognozė, šalutinis poveikis ir normalaus gyvenimo atnaujinimas); 3) kintamieji, susiję su informacijos poreikiu (požiūriai, sveikatos raštingumas, demogra- finės charakteristikos, ligos būklė, kultūrinė aplinka)	Pagal šiuo tyrimu nustatytus krūties vėžiu sergančių pacientų informacijos poreikius, buvo sukurta informacijos poreikių modelis, kuris padės sveikatos priežiūros specialistams geriau suprasti krūties vėžiu sergančių pacientų informacijos poreikius
6.	A. Lively ir kt., 2020, Didžioji Brita- nija	Gydytojai, slau- gytojai ir farma- cininkai, dirban- tys onkologijos srityje	Kokybinis tyrimas	Mokymą apie priešvėžinių vaistų vartojimą ir galimą šalutinį poveikį pacientams teikia komanda, kurias sudaro gydytojai, slaugy- tojos ir farmacininkai. Įprastai šie specialistai pasirenka, kokią informaciją pateiks pacientui, kad paaiškintų teisingą vaistų vartojimą ir padėtų išvengti ar sumažinti nepageidaujamą jų poveikį	Sveikatos priežiūros specialistai išskyrė temas, padedančias paci- entams geriau įsisavinti pateiktą informaciją: ugdymo stiprinimas, individualizuotas ugdymas, pacientų poreikių vertinimas ir užtikrinimas. Svarbu, kad pacientams teikiant informaciją dalyvautų ir šeimos nariai, nes tai padeda geriau su- prasti aptartą informaciją
7.	T. Eisen ir kt., 2021, Nyderlandai	Pacientai, sergan- tys skirtingų organų vėžiu ir su jais dirbantys kineziterapeutai	Kokybinis tyrimas	Mokymas apie skausmą, sutelkiant dėmesį į skausmo neurofiziologijos supratimą, gali pakeisti požiūrį į skausmą ir daryti teigiamą poveikį skausmo intensyvumui bei fizinio ak- tyvumo pokyčiams	Kineziterapeutai išskiria tokias skausmo valdymo mokymo te- mas: vėžio gydymo pasekmės, skausmo sistemos funkcionavi- mas ir vaistų poveikis skausmo valdymui, emocijų vaidmuo, darbo krūvis ir atsparumas, gy- venimo būdas
8.	A. Islind ir kt., 2021, Švedija	Pacientai, sergan- tys gaubtinės ir tiesiosios žarnos vėžiu	Kokybinis tyrimas	Pacientai, sergantys gaubtinės ir tiesiosios žarnos vėžiu, skirtingais gydymo etapais pa- tiria įvairius funkcinis pakitimus, tokius kaip žarnyno disfunkcija, šlapinimosi ir seksua- linės problemos, kurie turi įtakos gyvenimo kokybei. Suteikus tinkamą informaciją, ga- lima padėti pacientams prisitaikyti prie minėtų funkcinių pokyčių	Gaubtinės ir tiesiosios žarnos vėžiu sergančių pacientų infor- macijos poreikis priklauso nuo individualių funkcinis pokyčių skirtingais gydymo etapais
9.	B. Rogers ir kt., 2021, Vokietija	Slaugytojai, daly- vaujantys chemo- terapijos gydymo procesu	Kiekybinis tyrimas	Dauguma slaugytojų konsultuoja pacientus, kuriems taikomas chemoterapijos gydymas, įvairiais sveikatos priežiūros ir gyvenimo būdo klausimais	Slaugytojai konsultuoja paci- entus skirtingai, atsižvelgdami į paciento chemoterapinio gy- dymo režimą
10.	L. Josfeld ir kt., 2021, Vokietija	Pacientai, sergan- tys skirtingų organų vėžiu	Kiekybinis tyrimas	Dauguma onkologine liga sergančių pacientų pirmenybę teikė bendram sprendimų priėmi- mui dėl ligos gydymo proceso. Pacientams svarbūs geri santykiai su savo gydytoju, pa- grįsti pasitikėjimu. Nustatyta, kad pacientai, kurie pirmenybę teikia bendram sprendimų priėmimui, labiau pasitiki savo gydytoju	Bendras paciento ir gydytojo sprendimų priėmimas dėl li- gos gydymo, yra neatsiejama efektyvaus gydymo dalis, kuri padidina pacientų, sergančių onkologinėmis ligomis, pasi- tenkinimą dėl priimtų sprendimų ir yra svarbus veiksnys, siekiant geresnių gydymo rezultatų

11.	L. Albers ir kt., 2020, Nyderlandai	Sveikatos priežiūros specialistai, dirbantys onkologijos srityje	Mokslinės literatūros analizė	Seksualinė sveikata yra svarbi tema susirgus vėžiu. Vėžiu sergantys ir pasveikę asmenys pageidautų daugiau informacijos ir paramos seksualinės sveikatos klausimais	Komunikacija apie seksualinę sveikatą onkologinėje priežiūroje yra sudėtinga ir ribota. Vėžiu sergantiems pacientams reikia informacijos seksualinės sveikatos klausimais, tačiau daugeliui onkologijos srityje dirbančių sveikatos priežiūros specialistų trūksta žinių teikti tokio pobūdžio informaciją
12.	R. Wang ir kt., 2022, Kinija	Pacientai, sergantys stemplės vėžiu, jų artimieji, gydytojai, slaugytojai	Kokybinis tyrimas	Mitybos valdymas yra pagrindinis dalykas, į kurį turi atkreipti dėmesį pacientai, sergantys stemplės vėžiu, jų artimieji, radioterapijos gydytojai ir slaugytojai	Sveikatos priežiūros specialistams reikalingas mokymas apie įrodymais pagrįstą praktiką, siekiant patenkinti stemplės vėžiu sergančių pacientų informacijos poreikius, susijusius su mitybos ypatumais radioterapijos laikotarpiu

ir vaisingumo išsaugojimo klausimais domėjosi skirtingos lokalizacijos navikais sergantys pacientai. Manoma, kad ši informacija svarbi ne tik pacientams, kuriems diagnozuota lytinių organų onkologinė liga, bet ir kitiems [8,11]. Pacientai, sergantys onkologinėmis ligomis, nori būti daugiau informuoti prieš priimant sprendimus dėl jų gydymo. Bendras gydymo sprendimų priėmimas didina pacientų įsitraukimą į gydymo procesą ir yra svarbus veiksnys, siekiant efektyviai valdyti ligą. Gydymo sprendimų priėmimas yra iššūkis ne tik pacientams, bet ir gydytojams bei slaugytojams, nes visą reikalingą informaciją savo pacientams reikia pateikti per ribotą konsultacijos laiką. Atsižvelgiant į sveikatos priežiūros specialistų laiką, skiriamą konsultacijoms su pacientu, galėtų būti sukurtos specializuotos priemonės, kurios leistų sveikatos priežiūros specialistams greitai nuspręsti, kaip ir kokią informaciją teikti vėžiu sergantiems pacientams [17,18]. Svarbus veiksnys paciento informacijos poreikių užtikrinimui yra informacijos prisiminimas. Nustatyta, kad nuo 40 iki 80 proc. medicininės informacijos, teikiamos konsultacijų metu, yra pamirštama arba prisimenama neteisingai dėl nerimo, apėmusio vėžiu sergančius pacientus [1]. Onkologine liga sergantiems pacientams, net ir baigus gydymą, reikia nuolatinės informacijos, kuri gerina savarankišką ligos valdymą ir gyvenimo kokybę. Mokslinės literatūros apžvalga parodė, kad sveikatos priežiūros specialistų teikiama informacija dažnai yra nepakankama [19].

Mokslinės literatūros analizė parodė, kad sveikatos priežiūros specialistai yra pagrindinis informacijos šaltinis. Tyrimų rezultatai atskleidė, kad 69 proc. onkologine liga sergančių pacientų informaciją gauna ne tik iš savo sveikatos priežiūros specialistų, bet ir iš kitų šaltinių. Vien tik informacija iš sveikatos priežiūros specialistų nepatenkina

pacientų informacijos ir emocinės paramos poreikių. Tokie nepatenkinti poreikiai gali tapti alternatyvių informacijos šaltinių paieškos priežastimi, esant rizikai gauti klaidingą informaciją [18]. Mokslinės literatūros apžvalgos rezultatai patvirtina neseniai J. Correia ir kt. (2023) atlikto tyrimo išvadas, kad įvairūs mokymo metodai, įskaitant kompiuterines technologijas, garso ir vaizdo priemones bei lankstinukus, padeda efektyviai perteikti pacientui reikiamą informaciją, papildyti jo žinias apie ligą, prevenciją ar vaistų vartojimą, suteikia praktinių ligos valdymo įgūdžių ir palengvina prisitaikyti prie gyvenimo būdo pokyčių [20]. Teigtina, kad ateityje reikia daugiau dėmesio skirti pacientų, sergančių onkologinėmis ligomis, individualios informacijos poreikių įvertinimui ir teikimui.

Išvados

1. Pacientų, sergančių onkologine liga, informacijos poreikiai priklauso nuo jų amžiaus, ligos lokalizacijos ir gydymo etapo veiksnių.

2. Pacientai, sergantys onkologine liga, bei jų artimieji susiduria su informacijos stoka. Labiausiai nepatenkinti informacijos poreikiai susiję su ligos gydymo eiga bei gydymo galimybėmis.

3. Pacientai, sergantys onkologine liga, pageidauja, kad visą jiems reikalingą informaciją, susijusią su onkologine liga ir gydymu, suteiktų sveikatos priežiūros specialistai.

Literatūra

1. Ector GICG, Hermens RPMG, Blijlevens NMA. Filling the gaps of patient information and comprehension. *Curr Opin Oncol* 2020;32(4):262-268.
<https://doi.org/10.1097/CCO.0000000000000633>

2. Chou YH, Chia-Rong Hsieh V, Chen X, Huang TY, Shieh SH. Unmet supportive care needs of survival patients with breast cancer in different cancer stages and treatment phases. *Taiwan J Obstet Gynecol* 2020; 59(2):231-236. <https://doi.org/10.1016/j.tjog.2020.01.010>
3. Lidington E, Darlington AS, Vlooswijk C, Beardsworth S, McCaffrey S, Tang S, Stallard K, Younger E, Edwards P, Ali AI, Nandhabalan M, Din A, Starling N, Larkin J, Stanway S, Nobbenhuis M, Banerjee S, Szucs Z, Gonzalez M, Sirohi B, Husson O, van der Graaf WTA. Beyond Teenage and Young Adult Cancer Care: Care Experiences of Patients Aged 25-39 Years Old in the UK National Health Service. *Clin Oncol (R Coll Radiol)* 2021;33(8):494-506. <https://doi.org/10.1016/j.clon.2021.02.010>
4. Donegan D, Gowan T, Gruber R, Cottingham A, Flanagan M, Erickson D, Imperiale TF. The Need for Patient-centered Education Among Patients Newly Diagnosed With a Pituitary Tumor. *J Endocr Soc* 2021 ;7;5(6):bvab061. <https://doi.org/10.1210/jendso/bvab061>
5. Lu H, Xie J, Gerido LH, Cheng Y, Chen Y, Sun L. Information Needs of Breast Cancer Patients: Theory-Generating Meta-Synthesis. *J Med Internet Res* 2020 ;28;22(7):e17907. <https://doi.org/10.2196/17907>
6. Lively A, Minard LV, Scott S, Deal H, Lambourne T, Giffin J. Exploring the perspectives of healthcare professionals in delivering optimal oncology medication education. *PLoS One* 2020;12;15(2):e0228571. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0228571>
7. Eisen T, Kooijstra EM, Groeneweg R, Verseveld M, Hidding J. The Needs and Experiences of Patients on Pain Education and the Clinical Reasoning of Physical Therapists Regarding Cancer-Related Pain. A Qualitative Study. *Front Pain Res (Lausanne)* 2021 9;2:675302. <https://doi.org/10.3389/fpain.2021.675302>
8. Isind AS, Johansson V, Vallo Hult H, Alsén P, Andreasson E, Angenete E, Gellerstedt M. Individualized blended care for patients with colorectal cancer: the patient's view on informational support. *Support Care Cancer* 2021;29(6):3061-3067. <https://doi.org/10.1007/s00520-020-05810-5>
9. Rogers B, Pesata B, Lee JH, Zhao J, Krieger J, Daily K. Chemotherapy education: current practices of oncology nurses counseling patients. *Support Care Cancer* 2021;29(12):7323-7328. <https://doi.org/10.1007/s00520-021-06308-4>
10. Josfeld L, Keinki C, Pammer C, Zomorodbakhsch B, Hübner J. Cancer patients' perspective on shared decision-making and decision aids in oncology. *J Cancer Res Clin Oncol* 2021;147(6):1725-1732. <https://doi.org/10.1007/s00432-021-03579-6>
11. Albers LF, Palacios LAG, Pelger RCM, Elzevier HW. Can the provision of sexual healthcare for oncology patients be improved? A literature review of educational interventions for healthcare professionals. *J Cancer Surviv* 2020;14(6):858-866. <https://doi.org/10.1007/s11764-020-00898-4>
12. Wang P, Zheng X, Luo Z, Wang Y, Guo Z, Zhou Y. Perceptions and experiences of nutritional management needs for patients with esophageal cancer during the peri-radiotherapy period: A qualitative study. *Asia Pac J Oncol Nurs* 2022; 21;9(4):202-209. <https://doi.org/10.1016/j.apjon.2022.01.002>
13. Prakash A, Sardar M, Shaikh N, Inkolli S, Danish M, Sharon DJ, Goldberg S. The Perspective of a Breast Cancer Patient: A Survey Study Assessing Needs and Expectations. *Cureus* 2020;13;12(7):e9171. <https://doi.org/10.7759/cureus.9171>
14. Wintheiser GA, Ruddy KJ, Herrin J, Rahman PA, Pachman DR, Leppin AL, Rutten LJF, Lee MK, Griffin JM, Tofthagen C, Chlan LL, Ridgeway JL, Mitchell SA, Cheville AL. Receptivity to a Nurse-Led Symptom Management Intervention Among Highly Symptomatic Patients With Cancer. *J Natl Cancer Inst* 2022; 8;114(3):458-466. <https://doi.org/10.1093/jnci/djab172>
15. Sihvola S, Kuosmanen L, Kvist T. Resilience and related factors in colorectal cancer patients: A systematic review. *Eur J Oncol Nurs* 2022; 56:102079. <https://doi.org/10.1016/j.ejon.2021.102079>
16. Janssen A, Shah K, Rabbets M, Nagrial A, Pene C, Zachulski C, Phillips JL, Harnett P, Shaw T. Feasibility of Microlearning for Improving the Self-Efficacy of Cancer Patients Managing Side Effects of Chemotherapy. *J Cancer Educ* 2023;38(5):1697-1709. <https://doi.org/10.1007/s13187-023-02324-6>
17. Urlings J, Sezer S, Ter Laan M, Bartels R, Maal T, Boogaarts J, Henssen D. The role and effectiveness of augmented reality in patient education: A systematic review of the literature. *Patient Educ Couns* 2022;105(7):1917-1927. <https://doi.org/10.1016/j.pec.2022.03.005>
18. Reifegerste D, Rosset M, Czerwinski F, Baumann E, Gaisser A, Kludt E, Weg-Remers S. Understanding the Pathway of Cancer Information Seeking: Cancer Information Services as a Supplement to Information from Other Sources. *J Cancer Educ* 2023;38(1):175-184. <https://doi.org/10.1007/s13187-021-02095-y>
19. Lehmann V, Laan ETM, den Ouden BL. Sexual health-related care needs among young adult cancer patients and survivors: a systematic literature review. *J Cancer Surviv* 2022;16(4):913-924. <https://doi.org/10.1007/s11764-021-01084-w>
20. Correia JC, Waqas A, Assal JP, Davies MJ, Somers F, Golay A, Pataky Z. Effectiveness of therapeutic patient education interventions for chronic diseases: A systematic review and meta-analyses of randomized controlled trials. *Front Med (Lausanne)* 2023 ;25;9:996528. <https://doi.org/10.3389/fmed.2022.996528>

INFORMATION NEEDS OF CANCER PATIENTS

**B. Stankevičienė, A. Gaupšienė, J. Kutkauskienė,
A. Kučinskienė**

Keywords: cancer patients, information needs, stages of cancer treatment.

Summary

Both in the diagnosis and treatment of cancer, patients face new experiences in their lives. Unfamiliar medical terms, procedures and tests encourage them to read, ask questions, and to analyse, evaluate and apply the information they receive. The need for

information is highlighted not only in the preparation for clinical tests or procedures, but also in the execution of medical prescriptions, understanding the likelihood of the expression of possible side effects, the proper use of prescribed medication, the importance of diet, rest, vitamins and the control of emotional state.

The aim of this thesis is to analyse the information needs of cancer patients through an analysis of the scientific literature.

The scientific literature was searched using the medical database PubMed and 12 scientific articles published since 2020 were analysed. Descriptive qualitative content analysis method was used for data processing.

The analysis of scientific publications shows that the information needs of cancer patients may vary depending on the location of the cancer, the age of the patient and the stage of treatment. The literature review showed that cancer patients and their

relatives would like to receive more information on the course of their cancer and treatment options. Cancer patients would like to have all the information they need about their cancer and its treatment provided by healthcare professionals. Therefore, healthcare professionals would provide information according to the clinical course of the patient's disease, their age, their level of health literacy, taking into account the expectations of the patients and their relatives, and would encourage feedback to assess the decrease or increase in the need for the information received, and adjustments to the possible ways of providing information.

Correspondence to: brigita.stankeviciene@mf.stud.vu.lt

Gauta 2024-02-22
